

הַיְנִי מְלִי הִיכָא דְחֵתִיבִי בְּדִי דְמִיקְיִים אָבֵל הֵכָא פִּינּוּ דְלֵא מִיקְיִים לֵא, וּמָה שֶׁשֵּׁנִינוּ בְּגִיטִין (יט, א) שְׁכֹתֻבִים גַּט 'בְּדִי, בִּסְס, בְּסִיקְרָא, וּבְקוּמוֹס, וּבְנִקְנָתוּם וּבְכַל דְּבַר שֶׁהוּא שֶׁל קִימָא' (קושיית תוס'), וְכֵן שֵׁנִינוּ לְעִיל (קד, ב) שֶׁאִם כְּתַב בְּשַׁבַּת בְּהֵם חֵיב, לְפִי שֶׁהִיא מֵלֵאכָה הַמְתַקִּימָת (קושיית הרשב"א), הֵינּוּ שְׁבִיחַס לְמִשְׁקִים וּמִי פִירוֹת [הַמּוֹזְכָרִים שֶׁם] הֵם נַחֲשִׁבִים מְתַקִּימִים (תוס'). אוּ שֶׁהֵם מְתַקִּימִים לְזִמְן מָה, וְדָרְךְ אֲנֻשִׁים לְכַתּוּב בְּהֵם דְּבָרִים שֶׁאֵין לָהֶם צוּרְךְ שִׁתְקִימוּ לְעוֹלָם, וְלַעֲנִין שַׁבַּת חֵיב דְּהוּי 'מֵלֵאכַת מַחֲשַׁבְת', אֲבָל לְעִנִּין סְפָרִים צָרִיךְ כְּתִיבָה לְעוֹלָם, וְצַבְעִים אֵלוּ אֵינֶם מְתַקִּימִים לְעוֹלָם כְּדִיו (רשב"א).

אֵי תִנְיָא תִנְיָא, רִישׁ גְּלוּתָא יַדַּע בְּרִייתָא זֹו, אֲבָל הִקְשָׁה כְּדִי לְבַרר אִם דַּעַת הַכֹּל הִיא, אוּ שְׁמָא יֵשׁ בְּרִייתָא אַחֲרַת הַחֻלְקַת עַל דִּין זֶה (ע"פ ריטב"א, ושבת של מי).

מֵאי תִנְיָא, אָמַר רַב אֲשֵׁי קְדַתְנָא וְכוּ', וְכִינּוּן שֶׁמְבוּאָר בְּבְרִייתָא שֶׁהַחִילּוּק בֵּין מְגִילָה לְשֶׁאֵר סְפָרִים שֶׁהַמְגִילָה נִכְתַּבְתָּ רַק בְּסִפֵּר וּבְדִי, הֵרִי שֶׁשֶּׂאֵר סְפָרִים נִכְתְּבִים גַּם שֶׁלֹּא עַל הַסִּפֵּר וּבִסְפָרָא, וְאִם כֵּן גַּם מְצִילִין אוֹתוֹן (רש"י). וְיֵשׁ סוֹבְרִים, שֶׁאִף שֶׁאֵר סְפָרִים נִכְתְּבִים רַק בְּסִפֵּר וּבְדִי, וְאֵינֶם גּוֹרְסִים בְּרִייתָא זֹו, אֲלֵא רַק 'אֵי תִנְיָא תִנְיָא', וְהַבְרִייתָא שֶׁרַב הַמּוֹנָא שֶׁנֶּהֱיָא בְּתוֹסַפְתָּא כִּאֵן (יד, א), בַּה מְפּוֹרֵשׁ שֶׁאִם הֵיּוּ כְּתוּבִים בִּסְס וּבְסִיקְרָא מְצִילִין אוֹתוֹן (רמב"ן; רשב"א; ריטב"א). אוּ שֶׁהַבְרִייתָא נִשְׁתַּנָּה לְעִנִּין הַצִּלָּה מְדַלִּיקָה, שֶׁשֶּׂאֵר סְפָרִים אִף אִם כְּתוּבִים בְּכָל לְשׁוֹן וּבְלֹא סִפֵּר וְדִי מְצִילִין מִשּׁוּם אַזְכָּרוֹת שֶׁבֵּהֶן, אֲבָל מְגִילָה שֶׁאֵין בַּה אַזְכָּרוֹת, מְצִילִין רַק אִם כְּתוּבָה אֲשׁוּרִית עַל הַסִּפֵּר וּבְדִי (תוס'). ■ לְהַלְכָה, כֹּל כְּתָבִי הַקּוּדֵשׁ מְצִילִים אִפְּלוּ כְּתוּבִים בִּסְס וּבְסִיקְרָא, אִךְ מְגִילַת אֶסְתֵּר כִּיּוֹן שֶׁאֵין בַּה אַזְכָּרוֹת, אִם כְּתוּבָה בִּסְס וּבְסִיקְרָא, אֵין מְצִילִים אוֹתָהּ (ש"ע א"ח שֶׁל ד"ג-יג, וּמִשְׁנ"ב לֵב ו-לט, וְרֵאשׁוּת שֶׁם פְּרֻטִים נוֹסְפִים).

סִפֵּר תוֹרָה שֶׁאֵין בּוֹ לְלֶקֶט שְׁמוֹנִים וְחֶמֶשׁ אוֹתִיּוֹת וְכוּ', שֶׁזֶהוּ הַשִּׁיעוּר לְסִפֵּר תוֹרָה שֶׁנִּמְחַק אוּ בְלָה, שֶׁאִם יֵשׁ בּוֹ שְׁמוֹנִים וְחֶמֶשׁ אוֹתִיּוֹת הִרְיָה עוֹמֵד בְּקִדּוּשׁוֹת (רש"י). וְאִם אֵין בּוֹ כְּדִי לְלֶקֶט, יֵשׁ סוֹבֵר, שֶׁאֵין בּוֹ קִדּוּשָׁה כֹּלל (תְּשׁוּבָה מֵאַהֲבָא א, קה). וְיֵשׁ סוֹבֵר, שֶׁאִף לְדַעָה הַסּוֹבֵרֶת שֶׁאֵין בּוֹ קִדּוּשָׁה, מוֹדָה שֶׁמְצִילִין אוֹתוֹ (נודע בִּיהוּדָה קמא א"ח ט).

וְאִם יֵשׁ בּוֹ כְּדִי לְלֶקֶט, שֶׁמְצִילִין אוֹתוֹ, הֵינּוּ דוֹקָא אִם נִכְתַּב כְּדִינוּ וְנִמְחַק אוּ בְלָה, וְאִפְּלוּ לֹא נִכְתַּב כּוֹלוּ אֲלֵא שֶׁהַתְּחִיל לְכַתּוּב סִפֵּר תוֹרָה וְכַתֵּב שְׁמוֹנִים וְחֶמֶשׁ אוֹתִיּוֹת [וּבְדַעַתוֹ הַשְּׁלִימוֹן] (ע"פ עַמֵּק הַצִּי"ב עַל הַסִּפֵּרִי בְּהַעֲלוֹתוֹ פִּסְקָא כו, בְּדַעַת הַרְמַב"ם). אֲבָל אִם מְתַחִילָה כְּתַב רַק שְׁמוֹנִים וְחֶמֶשׁ אוֹתִיּוֹת כְּפִרְשָׁה בְּפָנֵי עֲצֻמָּה וְלֹא בְּתוֹרַת סִפֵּר תוֹרָה, אֵין בּוֹ קִדּוּשָׁה כֹּלל, וְאֵין מְצִילִים אוֹתוֹ אִפְּלוּ יֵשׁ בּוֹ אַזְכָּרוֹת (מאירי).

מְצִילִין אוֹתוֹן מִפְּנֵי הַדְּלָקָה אוּ אֵין מְצִילִין, וְלֹא פִּשְׁט מֵהַבְרִייתָא [הַמּוֹבָאָת לְהֵלֵן] בַּה מְפּוֹרֵשׁ שֶׁאִם יֵשׁ בּוֹ לְלֶקֶט פ"ה אוֹתִיּוֹת מְצִילִין וְאִם לֹא אֵין מְצִילִין, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא יַדַּע בְּרִייתָא זֹו (ריטב"א).

רַב הוֹנָא אָמַר מְכּוֹנְסוֹת, רַב חֲסָדָא אָמַר אָפְלוּ מְפּוֹזְרוֹת. ■ לְהַלְכָה, סִפֵּר תוֹרָה שִׁישׁ בּוֹ לְלֶקֶט שְׁמוֹנִים וְחֶמֶשׁ אוֹתִיּוֹת מִתּוֹךְ תִּיבּוֹת שְׁלֵמוֹת [כְּדַעַת רַב הוֹנָא], מְצִילִין אוֹתוֹ [וְדוֹקָא לְעִנִּין הַצִּלָּה, אֲבָל לְעִנִּין גְּנִיזָה, אִפְּלוּ אִם מְכּוֹנְסוֹת] (ש"ע א"ח שֶׁל ד, יב, מִשְׁנ"ב שֶׁם, לו, וְשִׁעְה"צ שֶׁם, לה).

וְדִלְמָא בְּהָא קְמִיפְלָגִי וְכוּ', שֶׁאִמְנָם רַבִּי יוֹסִי הָאוֹמֵר שֶׁאֵין מְצִילִים כִּיּוֹן שֶׁלֹּא נִיתְּנוּ לְקִרְוֹת בְּהֵן, הוּא כְּשִׁיטַת רַב הוֹנָא, אִךְ אֵין תְּנָא הַסּוֹבֵר כְּרַב חֲסָדָא, שֶׁהִרִי לְדַעַת תְּנָא קְמָא מְצִילִים רַק מִשּׁוּם שִׁנִּיתְּנוּ לְקִרְוֹת בְּהֵן, וְלַדַּעַת רַבִּי יוֹסִי גַּם בְּזָה אֵין מְצִילִים, וְאֵילוּ רַב חֲסָדָא סוֹבֵר שֶׁאִף שֶׁלֹּא נִיתְּנוּ לְקִרְוֹת בְּהֵן מְצִילִים (רש"י). וְמָאן תְּנָא' אֵינָה קוּשִׁיָּא עַל רַב הוֹנָא, שֶׁהִרִי רַבִּי יוֹסִי סוֹבֵר כְּמוֹתוֹ, רַק שֶׁהַגְּמ' מְבַרֵּרַת מִי הֵם הַתְּנָאִים הַחֻלְקִים מִבְּחֻלְקַת רַב הוֹנָא וְרַב חֲסָדָא (ריטב"א; ריטב"א הַמִּיּוֹסֵחַ לר"ן, בְּשֵׁם הַרָא"ה).

אוֹתִיּוֹת שֶׁל שֵׁם, לְשׁוֹן 'אוֹתִיּוֹת שֶׁל שֵׁם' מִשְׁמַע שֶׁאֵין הַכּוּוּנָה לְשֵׁם הוּיָה גְּמוּר בְּאוֹתִיּוֹתָיו, אֲלֵא אוֹתִיּוֹת שֶׁכְּתוּבָה בְּמִקּוּם שֵׁם הוּיָה [כְּגוֹן שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים אוֹת יו"ד], אֲבָל אִם הִיָּה כְּתוּב שֵׁם גְּמוּר, מְצִילִין (ריטב"א הַמִּיּוֹסֵחַ לר"ן; ריטב"א לְעִיל סֵא, בְּשֵׁם 'יֵשׁ שְׁדַקְדּוּ'; תְּשַׁב"ן א, ב). וְיֵשׁ סוֹבְרִים, שֶׁהַכּוּוּנָה לְשֵׁם הוּיָה גְּמוּר, וְאִף עַל פִּי כֵּן אֵין מְצִילִין, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִיתְּנוּ לְהִיכְתַּב. וְאִפְּלוּ לְדַעַת רַב חֲסָדָא שֶׁמְצִילִין כְּתָבִי הַקּוּדֵשׁ לְמִרוֹת שֶׁלֹּא נִיתְּנוּ לְהִיכְתַּב, הֵינּוּ מִשּׁוּם שֶׁכְּתָבִי הַקּוּדֵשׁ מְצַד עֲצֻמוֹתָם נִיתְּנוּ לְהִיכְתַּב, רַק לֹא בְּכָל לְשׁוֹן, וְלִכֵּן אִם לֹא יִצִּיל אוֹתָם יֵשׁ כִּאֵן בְּזִיוֹן כְּתָבִי הַקּוּדֵשׁ, אֲבָל דְּבָרִים שֶׁבַעֲלָ פֶה, כִּיּוֹן שֶׁלֹּא נִיתְּנוּ לְהִיכְתַּב כֹּלל, אֵין בְּזָה מִשּׁוּם בְּזִיוֹן כְּתָבִי הַקּוּדֵשׁ (ריטב"א הַמִּיּוֹסֵחַ לר"ן, בְּשֵׁם הַרָא"ה; ריטב"א לְעִיל סֵא, ב).

אֵין מְצִילִין אוֹתוֹן מִפְּנֵי הַדְּלָקָה, לְעִיל (ע"א ד"ה רַב הוֹנָא) הַבָּאנוּ דַּעוֹת רֵאשׁוֹנִים, שֶׁבְּזִמְנָנוּ שֶׁנַּחֲלַשׁ הַלֵּב וְהַשְּׁחַחָה מְצוּיָה, מוֹתֵר לְהַצִּיל הַכֹּל מִשּׁוּם 'עַת לְעִשׂוֹת לֵה' הַפְּרוּ תוֹרָתְךָ', וְאִף בְּרִכּוֹת מוֹתֵר לְהַצִּיל (רֵא"ש; ר"ן עַל הַר"ף). אִמְנָם קְמִיעִין אֶסְרוּ לְהַצִּיל, מִשּׁוּם שֶׁאֵין בְּהֵם 'עַת לְעִשׂוֹת לֵה', שֶׁאֵין בְּהֵם תוֹרָה לְלַמּוּד אוּ לְהַתְּפַלֵּל (ש"ת הַרְשֵׁב"א ב, רַפֵּא, ה, קיט). וְיֵשׁ סוֹבֵר, שֶׁגַּם קְמִיעִין מְצִילִין (ב"י בְּפִירוּשׁ שֵׁנִי, בְּדַעַת הַטוֹר או"ח שֶׁל ד, יב), דְּלֵא פְּלוֹג רַבְּנָן, וְאַחֲרֵי שֶׁהִתִּירוּ לְכַתּוּב בְּרִכּוֹת הַתִּירוּ גַּם קְמִיעִין (ב"י שֶׁם, וְלְבוּשׁ שֶׁם, יד). ■ לְהַלְכָה, אֵין מְצִילִים קְמִיעִין שִׁישׁ בְּהֵם רַק פְּסוּקִים, וְאִם יֵשׁ בְּהֵם אַזְכָּרוֹת, מְצִילִים (ש"ע א"ח שֶׁל ד, יד, וּמִשְׁנ"ב מֵא-מב, וְרֵאשׁוּת שֶׁם וּבְמִשְׁנ"ב מְהַד' דְּרֵשוּ הַע' 43 פְּרֻטִים נוֹסְפִים).

כּוֹתְבֵי בְּרִכּוֹת קְשׁוּרְפֵי תוֹרָה, אֵין הַכּוּוּנָה כְּשׁוּרְפֵי תוֹרָה מִמֶּשׁ שֶׁהוּא אִיסוּר דְּאוֹרִייתָא, אֲלֵא לְאִיסוּר דְּרַבְּנָן מִשּׁוּם גְּרַמָּא. וְלִכֵּן אִמְרוּ 'גְּדוּל עוֹנֵשׁ הָאֲחֵרוֹן מִן הָרֵאשׁוֹן', שֶׁאִף שֶׁהָרֵאשׁוֹן גּוֹרֵם מַחִיקָה, אֲבָל הָאֲחֵרוֹן מוֹחֵק מִמֶּשׁ וְהוּא אֶסְרוּ מִן הַתוֹרָה (הַעֲרוֹת הַגְּר"ש אֶלְשִׁיב).

גְּדוּל עוֹנֵשׁ הָאֲחֵרוֹן מִן הָרֵאשׁוֹן, שֶׁאִמְנָם אֶסְרוּ לְכַתּוּב בְּרִכּוֹת, אִךְ אֶסְרוּ לְאֲבָדוֹן כִּשְׁאֵר סְפָרֵי קוּדֵשׁ (מֵאִירִי). וְהַכִּנסַת כְּתָבִי קוּדֵשׁ לְסַפֵּל מִיָּם נַחֲשַׁבְתָּ מַחִיקָה בִּידֵים, כִּי וְדֵאֵי יַמְחֵק הַכְּתַב, וְמָה שֶׁמְבוּאָר לְהֵלֵן (קב, ב) שֶׁאִם הִיָּה שֵׁם כְּתוּב עַל בִּשְׂרוֹ טוֹבֵל טְבִילַת מְצוּהָ כְּדַרְכוּ [וְאֵינוּ מִשְׁפָּשֵׁף] וְאִם יַמְחֵק הַשֵּׁם אֵינוּ עוֹבֵר אִיסוּר, כִּי טְבִילָה לֹא בְּהַכְרַח מְבִיאָה לְיַדֵּי מַחִיקָה [כְּמְבוּאָר שֶׁם בְּרַשְׁב"א], וְמָה שִׁימְחֵק אַחֲרַי מִכֵּן תְּצוּאָה מִשְׁהִיטוֹ מִיָּם, נַחֲשַׁב גְּרַמָּא וּמוֹתֵר (חַזוֹן יִחְזַקָּא עַל הַתּוֹסַפְתָּא, יד, א). וְיֵשׁ סוֹבֵר, שֶׁאִף שֶׁהַכִּנסַת כְּתָבִי קוּדֵשׁ לְמִים אֵינָה נַחֲשַׁבְתָּ מַחִיקָה בִּידֵים, מִכֵּל מִקּוּם גַּם מַחִיקָה בְּגִרְמָא אֶסְרוּ מִן הַתוֹרָה, כִּיּוֹן שֶׁאִיסוּר מַחִיקַת הַשֵּׁם הוּא אִיסוּר פְּגִימָה בְּכַבּוּד כְּתַב קוּדֵשׁ, וְמָה שֶׁהוֹתֵר לְטַבּוּל טְבִילַת מְצוּהָ אִף שֶׁהִיָּה שֵׁם כְּתוּב עַל בִּשְׂרוֹ, כִּיּוֹן שֶׁכְּבוֹד ה' לְעִשׂוֹת מְצוּתָיו, וְהַטְבִּילָה הִיא לְכַבּוּד יִתְבָּרֵךְ, וְלִכֵּן אֵין בְּמַחִיקָה זֹו פְּגַם בְּכַבּוּד כְּתַב קוּדֵשׁ (חַזוֹא יו"ד קַסֵּד, ב).